УДК 347.73
DOI 10.33244/2617-4154.1(8).2022.108-117

М. В. Глух,
канд. юрид. наук, доцент
e-mail: marina_gluh@ukr.net
ORCID ID 0000-0002-6107-5415;
М. Ф. Анісімова,
канд. юрид. наук, доцент,
Державний податковий університет
e-mail: anis-m@ukr.net
ORCID ID 0000-0002-0585-1491

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

У статті досліджено питання нормативно-правового регулювання ринків фінансових послуг у зарубіжних країнах. Виділено основні моделі регулювання ринків фінансових послуг залежно від кількості суб'єктів регулювання на ринку. Визначено, що Україна використовує інституціональну модель з декількома державними регуляторами. Зазначено перелік країн, які використовують мегарегуляторну модель регулювання ринків фінансових послуг, які об'єднують у собі функції декількох регуляторних органів у сфері регулювання фінансових послуг. Розглянуто принципи регулювання ринків фінансових послуг у країнах Європейського Союзу. Проаналізовано основні Директиви ЄС, що встановлюють питання державного регулювання ринку фінансових послуг та визначають процедуру й умови випуску фінансових інструментів, обмежених в обігу. Окреслено характерні риси сучасного європейського ринку фінансових послуг. Проаналізовано моделі регулювання фінансового ринку, що сьогодні функціонують у провідних європейських країнах, а саме Франції, Німеччині, Великій Британії, Нідерландах, Іспанії. Визначено, що Франція є одним з яскравих прикладів у питанні запровадження схем колективного інвестування. Наголошено, що перевагою регулювання ринків фінансових послуг у Великій Британії є наявність організації, що спеціалізується на скаргах клієнтів фінансових установ, яка має назву Служба фінансового омбудсмена. Встановлено, що особливістю моделі Німеччини є те, що три спеціалізовані федеральні органи, які здійснювали нагляд за діяльністю банків, страхових компаній та інститутів ринку цінних паперів, об'єднано у Федеральне агентство фінансового нагляду. Виділено, що особливістю моделі регулювання ринків фінансових послуг у Нідерландах є пруденційний нагляд за всіма секторами фінансового ринку, віднесений до компетенції Центрального банку Нідерландів. Підсумовано, що для вирішення поточних і довгострокових проблем у сфері правового

© Глух М. В., Анісімова М. Ф., 2022

регулювання ринків фінансових послуг потрібно насамперед розробити нову програму розвитку фінансового сектору в Україні, у межах якої й ринку фінансових послуг, а також адаптувати національне законодавство до вимог європейських стандартів у сфері регулювання ринків фінансових послуг.

Ключові слова: *фінансові послуги, ринок фінансових послуг, фінансові установи, державне регулювання, моделі регулювання, макрорегулятори, фінансовий ринок.*

Метою статті є дослідження особливостей нормативно-правового регулювання ринків фінансових послуг у зарубіжних країнах та формулювання пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання ринків фінансових послуг в Україні шляхом гармонізації законодавства у зазначеній сфері.

Постановка проблеми. Ринок фінансових послуг в Україні перебуває на стадії формування. Незважаючи на реформування правового регулювання ринку фінансових послуг в Україні, залишається велика кількість проблем, що потребують негайного вирішення. Без належного рівня нормативного регулювання ринку фінансових послуг неможливе ефективне функціонування економіки країни в цілому. Дослідження зарубіжного досвіду державного регулювання ринків фінансових послуг дає можливість визначити основні напрями розвитку та вдосконалення національного законодавства в зазначеній сфері шляхом виокремлення пріоритетних завдань та покладення відповідного кола повноважень на спеціальні суб'єкти, що здійснюють таке регулювання. З огляду на вказане актуальним є детальне дослідження зарубіжного досвіду правового регулювання ринку фінансових послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню регулювання ринку фінансових послуг в Україні та зарубіжних країнах присвячено багато наукових праць. Серед них праці таких вітчизняних учених, як: Є. П. Бондаренка, М. О. Бурмаки, А. В. Василенка, С. В. Герасимової, С. В. Глібко, Г. М. Шовкопляс, І. М. Крупки, А. О. Пінчука, В. В. Ящука та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Наукові дослідження щодо розгляду сучасного стану та розвитку ринку фінансових послуг мають велику роль у подальших дослідженнях, актуальність цих питань тільки зростатиме, оскільки динамічність економічної ситуації в країні та постійний вплив зовнішніх факторів призводить до необхідності постійного аналізу правового регулювання ринків фінансових послуг як у країнах світу, так і в Україні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Досягнення поставленої мети можливе за умови вирішення таких завдань: аналіз сучасних моделей регулювання ринку фінансових послуг у країнах Європейського Союзу, дослідження особливостей державного регулювання фінансового ринку України, визначення можливих напрямів підвищення його ефективності, визначення необхідних та достатніх умов розвитку регулювання фінансового ринку України.

Виклад основного матеріалу. Насамперед доцільно зазначити, що традиційно в теорії розрізняють три основні моделі регулювання ринків фінансових послуг. Так, залежно від кількості суб'єктів регулювання на ринку вирізняють: MFA – модель

(multiple financial agencies) – інституціональна модель регулювання ринків фінансових послуг, яка передбачає існування декількох державних органів регулювання, кожний з яких відповідає за окремий сегмент фінансових ринків чи навіть за певний конкретний ринок (фондовий ринок, страховий ринок, банківський сектор); SFA – модель (single financial agency) – інституціональна модель, згідно з якою діють інтегровані фінансові регулятори, в яких орган державного регулювання відповідає за два чи більше сегменти ринку фінансових послуг; макрорегуляторну модель – інституціональна модель, де діє єдиний орган регулювання з наданням йому всього спектра повноважень [5].

Аналіз чинного законодавства свідчить про те, що Україна використовує другу інституціональну модель з декількома державними регуляторами, проте на сьогодні у світі набуває все більшого поширення практика створення мегарегуляторів, які об'єднують у собі функції декількох регуляторних органів у сфері регулювання фінансових послуг, що працювали у цих країнах до створення єдиного мегарегулятора.

Єдиний мегарегулятор забезпечить можливість нагляду за всіма видами надавачів фінансових послуг з одного центру, тим самим зменшивши бюджетні видатки на матеріально-технічне, кадрове та інше забезпечення, запровадивши один орган з нагляду за сферою фінансових послуг замість декількох і мінімізувавши проблеми, пов'язані з обміном інформацією та координацією декількох органів [8, с. 37].

Загалом орієнтиром для більшої частини розвинених економік є правові рішення, закріплені в директивах ЄС, що регулюють діяльність на фінансових ринках країн-членів ЄС. Першим нормативно-правовим актом, що вирішував питання державного регулювання ринку фінансових послуг, стала Директива Ради 85/611/ЄЕС «Про узгодження законів, підзаконних та адміністративних положень, що стосуються інститутів спільного (колективного) інвестування в цінні папери, що підлягають обігу (ICI)» від 20.12.1985, на основі якої і донині функціонують ринкові схеми колективного інвестування у всіх країнах ЄС. Ще одна Директива Ради ЄС від 21 квітня 2004 р. «Про ринки фінансових інструментів» визначає процедуру й умови випуску фінансових інструментів, обмежених в обігу.

У загальному вигляді регулювання ринку фінансових послуг на теренах ЄС відбувається в трьох основних напрямах, а саме: регулювання діяльності банківських установ, регулювання страхової діяльності та регулювання діяльності професійних учасників ринків цінних паперів і похідних фінансових інструментів. При цьому останнім часом регулювання в цих трьох напрямах визнається з точки зору однакової важливості та рівнозначності, адже раніше більш важливим вважалося саме регулювання діяльності банківських установ і розробка заходів у частині монетарної політики [9, с. 23].

Характерними рисами сучасного європейського ринку фінансових послуг є: 1) наявність інституту «взаємного визнання» учасників ринку в країнах, що приєднуються до директив ЄС; 2) «відкритий» характер правових норм; 3) можливість детального формування правил і вимог на рівні національного законодавства; 4) відносно високий рівень інтеграції фінансових інститутів країн-членів ЄС, розвиток взаємин між собою і на рівні наднаціональних утворень у рамках Євросоюзу;

5) формування новітніх і максимально універсальних рішень і механізмів правового регулювання відкритого фондового ринку, ринку колективних інвестицій і проєктного фінансування; 6) високий рівень розвитку компенсаційних механізмів (основи закладаються на рівні директив; конкретні рішення (фонди) реалізуються на рівні країн-членів ЄС; 7) вільний режим руху капіталів у межах ЄС [10, с. 365].

Законодавство ЄС, призначене для створення єдиного ринку фінансових послуг, врегульовує як питання започаткування та умови здійснення діяльності на ринках фінансових послуг, так і умови випуску фінансових інструментів. Варто зазначити, що кожна держава має вибирати модель ведення нагляду за ринком фінансових послуг, яка буде здійснена з політичної точки зору, ефективна і дієва, а також відповідати структурі національного ринку фінансових послуг конкретної країни. За останні роки функції і структура органів, що регулюють діяльність фінансових посередників, зазнали суттєвих змін. Зміни систем національного регулювання ринку фінансових послуг, що відбулися останнім часом у країнах ЄС, обумовлені прагненням створити єдиний ринок фінансових послуг і збільшенням у зв'язку з цим обсягу транскордонних фінансових операцій, а також виходом директив Європейського Союзу [2, с. 67].

На окрему увагу заслуговують моделі фінансового ринку, що сьогодні функціонують у провідних європейських країнах, які можуть розглядатися як самостійні та повноцінні системи організації роботи ринків фінансових послуг – без урахування механізмів, установлених директивами ЄС. До таких варто віднести Францію, Німеччину і Велику Британію. Певний науковий інтерес представляє і фінансове законодавство Нідерландів та Іспанії [3, с. 11].

Так, Франція є одним з яскравих прикладів у питанні запровадження схем колективного інвестування. Не останню роль у цьому процесі відіграв і національний фінансовий регулятор – Відомство з фінансових ринків (Autorite des marches financiers, AMF), що здійснює нагляд за ринком фінансових послуг, біржами і розкриттям корпоративної інформації, проте компетенція AMF не поширюється на банківський і страховий сектори. Одним з найважливіших повноважень Відомства є регулювання діяльності всіх професійних посередників на ринках фінансових послуг, що зі свого боку свідчить про використання Францією третьої моделі.

Особливу увагу варто приділити законодавству Великої Британії як унікальному прикладу сполучення системи загального права й інститутів континентального права, привнесених практикою кооперації з іншими західними країнами й імплементацією норм Євросоюзу. Цілісна система фінансових сервісів та учасників фінансового ринку закріплена комплексним нормативним актом – «Про фінансові ринки і послуги ринків» (Financial Services and Markets Act, 2000), який визначає єдиного регулятора для фінансових ринків (крім банківського сектору) в особі Служби фінансового ринку, що входить у структуру Казначейства.

Очевидною перевагою державного регулювання ринків фінансових послуг у Великій Британії є наявність організації, що спеціалізується на скаргах клієнтів фінансових установ, яка має назву Служба фінансового омбудсмена [6, с. 42]. Діяльність цієї Служби спрямована на допомогу громадянам стосовно врегулювання

спорів з компаніями щодо надання фінансових послуг. Служба діє як незалежний експерт, при цьому її послуги є безкоштовними для споживачів. Вона може розглядати скарги з широкого переліку фінансових питань – від страхування та іпотеки до інвестицій та банківських рахунків.

Цікавим є досвід державного регулювання фінансового ринку Німеччини, у якій упродовж десятиліть застосовувались інституційні підходи до регулювання ринків фінансових послуг. Донедавна на фінансовому ринку Німеччини існувало три спеціалізовані федеральні органи, які здійснювали нагляд за діяльністю банків, страхових компаній та інститутів ринку цінних паперів. 2002 р. їх об'єднано у Федеральне агентство фінансового нагляду (Bundesanstalt fur Finanzdiens-tleistungsaufsicht – BaFin). Федеральне агентство фінансового нагляду здійснює загальний нагляд на німецькому ринку фінансових послуг та ліцензування різних видів професійної діяльності. Ця організація має право відбирати ліцензії, видані фінансовим установам відповідно до закону про банківську діяльність, накладати штрафи у випадках недотримання законодавства, а також видавати фінансовим установам та їх керівництву розпорядження, необхідні для запобігання порушенням з боку фінансових установ чи їх усунення. При цьому нагляд за діяльністю бірж, зокрема фондових, здійснюють урядові регулюючі органи федеральних земель Німеччини [2, с. 76].

Не менш важливим є досвід регулювання фінансового ринку, а саме і ринку фінансових послуг Іспанії. Це країна, економіка якої набула ринкового характеру однією з останніх у Західній Європі, належить до середньорозвинених країн ЄС. Іспанія використовує інституційні підходи до регулювання фінансового ринку. Нагляд за банківською діяльністю здійснює Центральний банк (Banko de Espania), ринок цінних паперів регулює Комісія з цінних паперів та бірж (Comision National del Mercado de Valores – CNMV), а за діяльністю страхових компаній та пенсійних фондів наглядає Генеральний директорат зі страхування та пенсійних фондів (Direction General de Seguros y Fondos de Pensiones) [2, с. 76].

Комісія з цінних паперів та бірж виступає як наглядовий та інспекційний орган за діяльністю учасників фінансового ринку, насамперед інститутів колективного інвестування, дилерів, що обслуговують брокерів, а також управляючих портфелями цінних паперів. Варто зазначити, що законодавство Іспанії не обмежує створення фінансових конгломератів. Банки мають право займатися як комерційною, так і інвестиційною діяльністю. Отже, регулювання фінансових ринків в Іспанії має риси як інституційного, так і консолідованого регулювання [2, с. 77].

Що ж стосується Нідерландів, то вони так само, як і Велика Британія та Франція, йдуть шляхом впровадження інноваційних рішень і механізмів у національне законодавство. У результаті з'явився Закон (ордонанс) «Про регулювання фінансових ринків» (Financial Supervision Act, 2006 р.). Водночас можна зазначити специфіку, властиву рішенням голландського законодавця. Так, пруденційний нагляд за всіма секторами фінансового ринку, зокрема ринку колективних інвестицій і фондового ринку, віднесений до компетенції Центрального банку Нідерландів (The Dutch Central Bank), але безпосередній контроль діяльності на фінансових ринках і їх регулювання

перебувають у віданні незалежного від Центробанку виконавчого органу – Служби з фінансових ринків (Autoriteit Financiele Markten) [11, с. 88–89].

Важлива роль у регулювання ринку фінансових послуг ЄС відводиться захисту прав споживачів фінансових послуг, оскільки низький рівень захисту прав споживачів призводить до формування недовіри до фінансового сектору та затримує його подальший розвиток. На сьогодні існує значний перелік директив (більше 15), в яких вирішується певне питання захисту прав споживачів, але основні з них – це: право на безпеку, отримання того, за що заплачено, право на отримання інформації та право на чесну і правдиву рекламу й інші маркетингові заходи. У Європейському Союзі компенсаційні схеми для інвесторів у різних державах будуються на основі Директиви ЄС «Про компенсаційні схеми для захисту прав інвесторів» від 1997 року [1].

Відповідно до вказаної Директиви всі держави-учасники ЄС повинні створити одну або декілька компенсаційних схем, які будуть гарантувати інвесторам повернення певної суми коштів у тому випадку, якщо фінансовий інститут не може самостійно повернути кошти або цінні папери своїм клієнтам. Кожна держава ЄС самостійно приймає рішення про їх форму власності, структуру управління, відносини з регуляторним органом, а також про взаємодію компенсаційних схем для інвесторів ринку капіталу з гарантійними фондами за банківськими вкладами [7, с. 138].

Як відокремлені від регуляторного органу з фінансових ринків й операційно самостійні структури, компенсаційні фонди й схеми функціонують в Австрії, Бельгії, Великій Британії, Німеччині, Ірландії, Італії, Люксембурзі, Іспанії, Фінляндії, Франції та Швеції. Проте у цих країнах, як правило, є певне державне відомство (зазвичай регулятор фінансового ринку), з яким компенсаційний фонд погоджує свої правила та основні дії. Навіть за найменшим ступенем самостійності, яким володіють компенсаційні схеми в Бельгії, Франції, Швеції, вони здійснюють тісні інформаційні контакти з регулятором фінансового ринку. В Австрії, Великій Британії, Данії, Німеччині, Ірландії, Іспанії й Фінляндії компенсаційні схеми підпорядковані державному регуляторному органу як особливому суб'єкту фінансового ринку [4, с. 16].

Висновки. Отже, зміни, що відбуваються останнім часом у світовій фінансовій системі, приводять і до змін у механізмі регулювання ринку фінансових послуг. У будь-якому випадку подальший розвиток ринку фінансових послуг і країн Європейського Союзу й інших країн, зокрема України, матиме суттєвий вплив процесів глобалізації, а отже, і загрозу у вигляді фінансової дестабілізації. Найбільш оптимальною моделлю державного регулювання ринків фінансових послуг для України може стати створення мегарегулятора для ринків небанківських фінансових послуг із залишенням Національного банку України у ролі регулятора банківської діяльності. Перспективи подальших досліджень полягають у потребі розробки послідовної концепції реформування системи державного регулювання ринків фінансових послуг та створення мегарегулятора у цій сфері, визначення основних якостей і характеристик цього органу, зокрема порядку його формування, повноважень, прав та обов'язків, структури тощо. З огляду на це з метою вирішення поточних і довгострокових проблем

потрібно насамперед розробити нову програму розвитку фінансового сектору в Україні, у межах якої й ринку фінансових послуг, а також гармонізувати та уніфікувати вітчизняне законодавство з європейським.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Directive 97/9/EC of the European Parliament and of the Council of 3 March 1997 on investor-compensation schemes. URL: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1447681422308&uri=CELEX:3 1997L0009 (дата звернення: 16.06.2022).

2. Бондаренко Є. П. Механізм регулювання ринку фінансових послуг України: дис. … канд. економ. наук: 08.00.08 / ДВНЗ «Укр. акад. банк. справи Нац. банку України». Суми, 2011. 236 с.

3. Бурмака М. Саморегулювання на фондовому ринку: суперечливість концепцій та адаптація міжнародних стандартів в Україні. *Ринок цінних паперів України*. 2007. № 11–12. С. 11–18.

4. Василенко А. В. Генезис державного регулювання страхового ринку України в контексті зарубіжного досвід. *Актуальні проблеми економіки.* 2006. № 8. С. 14–22.

5. Вплив глобальних фінансів на валютно-фінансову систему України: монографія / Богдан Т. П., Шаров О. М., Сльозко О. О., Редзюк Є. В. та ін.; НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». Київ, 2017. 356 с.

6. Герасимова С. В. Механізми державного регулювання ринку фінансових послуг. *Банківська справа.* 2005. № 6. С. 42–46.

7. Глібко С. В., Шовкопляс Г. М. Компенсаційні схеми захисту прав інвесторів у ЄС та їх впровадження в Україні. *Адаптація до права ЄС регулювання економіки України в сучасних умовах*: зб. наук. пр. (за матеріалами круглого столу, м. Харків, 26 трав. 2015 р.) / редкол.: С. М. Прилипко, Ю. Є. Атаманова, С. В. Глібко, К. В. Єфремова. Х.: НДІ ПЗІР, 2015. С. 138–146.

8. Крупка І. М. Державне регулювання вітчизняного ринку фінансових послуг у контексті євроінтеграційних процесів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2014. Вип. 8 (161). С. 36–39.

9. Меньшикова А. Регулювання ринку цінних паперів у Європейському Союзі. *Фінансовий ринок України.* 2009. № 6. С. 22–24.

10. Пінчук А. Сучасний світовий досвід діяльності мегарегуляторів ринків фінансових послуг та можливість його застосування в Україні. *Ефективність державного управління*: збірник наукових праць 2012. Вип. 33. С. 363–370.

11. Ящук В. В. Розвиток системи регулювання ринків фінансових послуг у зарубіжних країнах. *Наукові праці НДФІ*. 2009. № 4. С. 84–90.

REFERENCES

1. Directive 97/9/EC of the European Parliament and of the Council of 3 March 1997 on investor-compensation schemes. URL: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1447681422308&uri=CELEX:3 1997L0009 (data zvernennia: 16.06.2022).

2. Bondarenko Ye. P. (2011). Mekhanizm rehuliuvannia rynku finansovykh posluh Ukrainy: dys. … kand. ekonom. nauk: 08.00.08 / DVNZ «Ukr. akad. bank. spravy Nats. banku Ukrainy». Sumy [in Ukrainian].

3. Burmaka M. (2007). Samorehuliuvannia na fondovomu rynku: superechlyvist kontseptsii ta adaptatsiia mizhnarodnykh standartiv v Ukraini. *Rynok tsinnykh paperiv Ukrainy* [in Ukrainian].

4. Vasylenko A. V. (2006). Henezys derzhavnoho rehuliuvannia strakhovoho rynku Ukrainy v konteksti zarubizhnoho dosvid. *Aktualni problemy ekonomiky* [in Ukrainian].

5. Bohdan T. P., Sharov O. M., Slozko O. O., Redziuk Ye. V. ta in. (2017). Vplyv hlobalnykh finansiv na valiutno-finansovu systemu Ukrainy: monohrafiia. NAN Ukrainy, DU «Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia NAN Ukrainy». Kyiv [in Ukrainian].

6. Herasymova S. V. (2005). Mekhanizmy derzhavnoho rehuliuvannia rynku finansovykh posluh. *Bankivska sprava* [in Ukrainian].

7. Hlibko S. V., Shovkoplias H. M. (2015). Kompensatsiini skhemy zakhystu prav investoriv u YeS ta yikh vprovadzhennia v Ukraini. *Adaptatsiia do prava YeS rehuliuvannia ekonomiky Ukrainy v suchasnykh umovakh*: zb. nauk. pr. (za materialamy kruhloho stolu, m. Kharkiv, 26 trav. 2015 r.) / redkol.: S. M. Prylypko, Yu. Ye. Atamanova, S. V. Hlibko, K. V. Yefremova. Kh.: NDI PZIR [in Ukrainian].

8. Krupka I. M. (2014). Derzhavne rehuliuvannia vitchyznianoho rynku finansovykh posluh u konteksti yevrointehratsiinykh protsesiv. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika* [in Ukrainian].

9. Menshykova A. (2009). Rehuliuvannia rynku tsinnykh paperiv u Yevropeiskomu Soiuzi. *Finansovyi rynok Ukrainy* [in Ukrainian].

10. Pinchuk A. (2012). Suchasnyi svitovyi dosvid diialnosti meharehuliatoriv rynkiv finansovykh posluh ta mozhlyvist yoho zastosuvannia v Ukraini. *Efektyvnist derzhavnoho upravlinnia*: zbirnyk naukovykh prats [in Ukrainian].

11. Yashchuk V. V. (2009). Rozvytok systemy rehuliuvannia rynkiv finansovykh posluh u zarubizhnykh krainakh. *Naukovi pratsi NDFI* [in Ukrainian].

M. Gluh, M. Anisimova. Foreign experience of legal regulation of financial services markets

The article examines the issues of legal regulation of financial services markets in foreign countries. The main models of regulation of financial services markets depending on the number of subjects of regulation in the market are identified. It is determined that Ukraine uses an institutional model with several state regulators. The principles of regulation of financial services markets in the European Union are considered. The main EU Directives, which establish issues of state regulation of the financial services market and determine the procedure and conditions for issuing financial instruments restricted in circulation, are analyzed. The characteristic features of the modern European market of financial services are outlined. The models of financial market regulation that currently operate in the leading European countries, namely France, Germany, Great Britain, the Netherlands, and Spain, are analyzed. It is determined that France is one of the brightest

examples in the implementation of collective investment schemes. It is emphasized that the advantage of regulating financial services markets in the UK is the existence of an organization that specializes in complaints from clients of financial institutions, called the Financial Ombudsman Service. It is established that the peculiarity of the German model is that the three specialized federal bodies that supervised the activities of banks, insurance companies and securities market institutions have been merged into the Federal Agency for Financial Supervision. It is emphasized that the peculiarity of the model of regulation of financial services markets in the Netherlands is the prudential supervision of all sectors of the financial market, which falls within the competence of the Central Bank of the Netherlands. It is concluded that in order to solve current and long-term problems in the field of legal regulation of financial services markets, it is necessary to first develop a new program for financial sector development in Ukraine, including the financial services market, and adapt national legislation to European standards in financial services regulation.

The purpose of the article is to study the features of legal regulation of financial services markets in foreign countries and to formulate proposals for improving the legal regulation of financial services markets in Ukraine by harmonizing legislation in this area.

The financial services market in Ukraine is in the process of formation. Despite the reform of the legal regulation of the financial services market in Ukraine, a large number of problems remain that need to be addressed immediately. Without a proper level of regulation of the financial services market, the efficient functioning of the country's economy as a whole is impossible. The study of foreign experience of legal regulation of financial services markets makes it possible to identify the main directions of development and improvement of national legislation in this area by identifying priorities and assigning the appropriate range of powers to special entities that carry out such regulation. In view of the above, a detailed study of foreign experience in the legal regulation of the financial services market is relevant.

A set of general philosophical, general scientific and special research methods was used. Methods of formal-logical (dogmatic), system-structural, comparative-legal and logical-legal analysis, deduction, induction were used, which allowed to determine the peculiarities of legal regulation of financial services markets in foreign countries. The method of theoretical generalization was also used – to determine the prospects for further improvement of legal regulation of financial services markets.

As a result, it is concluded that the creation of the megaregulator is justified the universalization of the financial sector. It is proposed to apply a comprehensive approach to improving the regulation of the financial services market in Ukraine, taking into account European experience, the implementation of which will contribute to more efficient functioning and development of the financial services market.

Thus, recent changes in the global financial system lead to changes in the mechanism of regulation of the financial services market. In any case, the further development of the financial services market and the countries of the European Union and other countries, including Ukraine, will have a significant impact on globalization, and therefore a threat in the form of financial destabilization. The most optimal model of state regulation of financial

services markets for Ukraine may be the creation of a megaregulator for non-banking financial services markets, leaving the National Bank of Ukraine in the role of banking regulator. Prospects for further research are the need to develop a coherent concept of reforming the system of state regulation of financial services markets and creating a megaregulator in this area, defining the main qualities and characteristics of this body – in particular, its formation, powers, rights and responsibilities, structure.

Keywords: *financial services, financial services market, financial institutions, state regulation, models of regulation, macroregulators, financial market.*

Стаття надійшла до редколегії 21 червня 2022 року

УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

ІРПІНСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ЧАСОПИС

Науковий журнал

Випуск 1 (8)

Ірпінь ● УДФСУ ● 2022

ISSN 2617-4154
УДК 34:33(477)(08)

Засновник: Університет державної фіскальної служби України
Заснований 2018 року
Продовжуване видання (виходить у міру накопичення матеріалу)
Мови видання: українська, англійська
Свідоцтво про Державну реєстрацію друкованого засобами масової інформації:
Серія КВ № 23215-13055ПР від 22.03.2018
Рекомендовано до друку та поширення через мережу «Інтернет» рішенням Вченої ради
Державного податкового університету (протокол № 11 від 30.06.2022)

Редакційна колегія: д-р юрид. наук, професор *В. В. Топчій* (голов. ред.); канд. юрид. наук, доцент *О. М. Бодунова* (заст. голов. ред.); д-р юрид. наук, с.н.с. *Н. Б. Новицька* (заст. голов. ред.); канд. юрид. наук, доцент *Н. А. Лугіна* (відп. секретар); д-р юрид. наук, доцент, *Ю. І. Аністратенко*; д-р юрид. наук, професор *В. Т. Білоус*; д-р юрид. наук, професор *С. В. Бобровник*; д-р юрид. наук, професор *О. Г. Боднарчук*; д-р юрид. наук, професор *Л. М. Касьяненко*; д-р юрид. наук, професор *О. Є. Костюченко*; д-р юрид. наук, професор *Н. А. Литвин*; д-р юрид. наук, професор *Т. О. Мацелик*; д-р юрид. наук, професор *Н. В. Никитченко*; д-р юрид. наук, професор *А. М. Новицький*; канд. юрид. наук, доцент *Л. В. Омельчук*; д-р юрид. наук, професор *О. П. Рябченко*; д-р юрид. наук, доцент *Ю. Ю. Рябченко*; д-р юрид. наук, професор *П. В. Цимбал*; д-р юрид. наук, професор *І. В. Чеховська*; д-р юрид. наук, професор *А. Є. Шевченко*; д-р юрид. наук, професор *Асар Іса огли Садигов* (Азербайджан).

Ірпінський юридичний часопис : науковий журнал / редкол. : В. В. Топчій (голов. ред.) та ін. – Ірпінь : Університет державної фіскальної служби України, 2022. – Випуск 1 (8). – 230 с. – (Серія : право).

У виданні вміщені наукові статті, присвячені актуальним проблемам юридичної науки та практики.

Науковий журнал започатковано з метою опублікування результатів наукових досліджень проблем правової науки, теоретико-прикладних проблем правового забезпечення фіскальної політики держави, удосконалення законодавства та правозастосування.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів та всіх, хто цікавиться проблемами теорії права та правозастосування.

Науковий журнал індексується в Google Scholar,

Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського.

Розміщений на відкритій інформаційній платформі OJS Державного податкового університету.

DOI (digital object identifier) – цифровий індикатор об'єкта привласнюється науковим статтям видання.

Редакція журналу веде систематичну роботу із включення наукового видання до міжнародних електронних бібліотек, каталогів та наукометричних баз даних з метою входження в світовий науковий інформаційний простір, підвищення рейтингу журналу та індексів цитування його авторів. Наразі редколегія провадить роботу щодо входження збірника у Scopus та Web of Science.

Адреса редакційної колегії:
Україна, 08201, Ірпінь, Київська обл., вул. Університетська, 31,
e-mail: irpin-yur-chas@ukr.net

Використання опублікованих у збірнику матеріалів дозволяється за умови обов'язкового посилання на джерело інформації.

У разі посилання на матеріали збірника наукових праць «Ірпінський юридичний часопис» потрібно використовувати транслітеровану назву «Irpinskyi yurydychnyi chasopys», або «Irpin legal chronicles».

© Університет ДФС України, 2022

UNIVERSITY OF THE STATE FISCAL SERVICE OF UKRAINE

IRPIN LEGAL CHRONICLLES

The Scientific Journal

Issue 1 (8)

Irpin ● USFSU ● 2022

ISSN 2617-4154
UDC 34:33(477)(08)

Founder: University of the State Fiscal Service of Ukraine
The scientific journal «Irpin legal chronicles» was founded in 2018

Continued edition (released with the accumulation of material)
Languages of edition: Ukrainian, English

The certificate of state registration of the printed mass media:
KV № 23215-13055PR, 22.03.2018

Recommended for printing and Internet distribution by the decision of the
Academic Council of the State Tax University (protocol № 11, 30.06.2022)

Editorial Board: Dr., Professor *V. V. Topchiy* (Editor-in-chief); Ph.D. in Law, Docent *O. M. Bodunova* (deputy Ed.); senior researcher *N. B. Novytska* (deputy Ed.); Ph.D. in Law, Docent, *N. A. Lugina* (co-ed.); Dr., Associate Professor, *Yu. I. Anistratenko*; Dr., Professor *V. T. Bilous*; Dr., Professor *S. V. Bobrovnik*; Dr., Professor *O. G. Bodnarchuk*; Dr., Professor *L. M. Kas'yanenko*; Dr., Professor *O. E. Kostyuchenko*; Dr., Professor *N. A. Lytvyn*; Dr., Professor *T. O. Matselyk*; Dr., Professor *N. V. Nikitchenko*; Dr., Professor *A. M. Novytsky*; Ph.D. in Law, Docent *L. V. Omelchuk*; Dr., Professor *O. P. Ryabchenko*; Dr., Associate Professor *Yu. Yu. Ryabchenko*; Dr., Professor *P. V. Tsymbal*; Dr., Professor *I. V. Chekhovska*; Dr., Professor *A. Eu. Shevchenko*; Dr., Professor *Asar Isa ogly Sadygov* (Azerbaijan).

Irpin legal chronicles : The Scientific Journal / Editorial Board : V. V. Topchiy (Editor-in-chief) and others. – Irpin : University of the State Fiscal Service of Ukraine, 2022. – Issue 1 (8). – 230 p. – (Series : Law).

The edition contains scientific articles devoted to the actual problems of legal science and practice.

The scientific journal was founded with the purpose of publishing the results of researches on problems of legal science, theoretical and applied problems of legal provision of the state fiscal policy, improvement of legislation and law enforcement.

The journal is intended for researchers, lecturers, postgraduates, students and anyone who is interested in law theory and law enforcement.

The Scientific Journal is indexed by Google Scholar,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine.

The scientific journal is located on the open information platform OJS of the State Tax University.

DOI digital object identifier is assigned to the scientific articles of the edition.

The editorial board carries out systematic work on integration of the scientific edition to the international electronic libraries, catalogs and scientometric databases with the purpose of entering the world scientific information space, increasing the rating of the journal and the citation indices of its authors. The editorial board is currently working on the inclusion of the scientific journal in Scopus and Web of Science.

Address of the editorial board:
31, Universitetskaya str., Irpin, Kyiv region, Ukraine, 08201
e-mail: irpin-yur-chas@ukr.net

The use of the materials published in the journal is allowed in case of obligatory referring to an information source.

Referring to the materials of the scientific journal «Irpin legal chronicles» one must use the transliterated title «Irpinskyi yurydychnyi chasopys» or «Irpin legal chronicles».

© University of the SFS of Ukraine, 2022

ЗМІСТ

Теорія та історія держави і права; конституційне право

Мацелик М. О., Бинюк Н. М., Санжарова Г. Ф.
Середньовічне церковне судочинство: цивільний та кримінальний процеси 9

Санжаров В. А., Павлюх О. А.
Болонська правова школа у XII столітті. Внесок декретистів
у створення системи західноєвропейського церковного права..... 21

Цивільне право і цивільний процес; трудове право;
сімейне право; міжнародне приватне право

Драпушко Р. Г., Горінов П. В., Філик Н. В.
Шляхи реформування системи охорони інтелектуальної власності
в контексті військових загроз..... 32

Миколасць В. А.
Стан правової регламентації застосування технологій штучного інтелекту 42

Минюк О. Ю., Зінюк І. В.
Актуальні проблеми трудового законодавства України
та інституту трудового права 52

Никитченко Н. В., Роженюк О. О.
Поняття корпоративного договору та його особливостей..... 61

Чеховська І. В.
Зарубіжний досвід правового регулювання застосування спеціалізованого
санітарного транспорту в умовах поширення COVID-19..... 70

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Аністратенко Ю. І., Мартинюк А. Р.
Функції податкового права, особливості та способи
їх реалізації в умовах сьогодення..... 80

Бессарабова В. М.
Моделі адміністративно-правового регулювання діяльності підприємств
з державною часткою власності в іноземних державах..... 88

Гарбінська-Руденко А. В., Щербакова В. А.
Правові проблеми в оподаткуванні будівель промисловості
податком на нерухоме майно 100

Глух М. В., Анісімова М. Ф.
Зарубіжний досвід нормативно-правового регулювання
ринків фінансових послуг..... 108

Новицька Н. Б., Петрик В. М., Кудико В. М.
Дезінформування як засіб ведення інформаційної війни
російської федерації проти України 118

Пунда О. О., Арзянцева Д. А., Лучковська С. І.
Концепція фінансової відповідальності та застосування програм добровільного розкриття доходів (податкової амністії) 131

Господарське право; господарське процесуальне право

Аністратенко Ю. І., Лико Ю. В.
Правове регулювання припинення суб'єктів господарювання 142

Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право

Бодунова О. М.
Кримінологічна характеристика особи, що вчиняє кримінальні правопорушення у сфері інформаційних технологій 151

Забарний М. М., Вітюк Д. Л.
Щодо соціально-правового розуміння кримінологічного аналізу злочинності 160

Курилич М. Я.
Альтернативні способи вирішення кримінально-правових конфліктів: теоретичні і правові основи 167

Лопащук Д. І.
Стан доктринального дослідження проблеми кримінально-правової охорони зовнішньоекономічної діяльності 175

Топчій В. В., Задерейко С. Ю.
Характеристика особи, що вчиняє корупційні кримінальні правопорушення 183

Чайковський Д. З.
Кримінологічні аспекти запобігання злочинності, пов'язаної з використанням безготівкових активів (криптовалюти) 192

Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Бородій І. В., Топчій В. В.
Правова природа і зміст права на захист учасників кримінального провадження 200

Дідківська Г. В., Ільченко С. Ю.
Проблеми здійснення кримінального провадження окремих корисливих кримінальних правопорушень під час військової агресії 207

Кузьменко О. В., Січко Н. П.
Методика розслідування колабораційної діяльності 215

Лазебний А. М.
Значення дактилоскопії у криміналістиці на сучасному етапі 222

CONTENTS

Theory and history of state and law; constitutional law

Macelyk M., Binuk N., Sanzharova G.
Medieval church judiciary: civil and criminal processes 9

Pavlyuh O., Sanzharov V.
Bologna law school in the XII century. The contribution of decretists in creating a system of western european ecclesiastical law 21

Civil law and civil procedure; family law; international private law

Drapushko R., Gorinov P., Filik N.
Ways to reform the system of intellectual property protection in the context of military threats 32

Mykolaiets V.
Status of legal regulations of application of artificial intelligence technologies 42

Myniuk O., Ziniuk I.
Actual problems of labor law of Ukraine and the institute of labor law 52

Nikitchenko N., Rozheniuk O.
The concept of corporate agreement and its features 61

Chekhovska I.
Foreign experience of legal regulation of application of specialized sanitary transport in the conditions of COVID-19 dissemination 70

Administrative law and process; financial law; informational law

Anistratenko J., Martunuk A. R.
Functions of tax law, features and methods of their implementation in today's conditions 80

Bessarabova V.
Models of administrative and legal regulation of activities of enterprises with the state part of the property in foreign states 88

Harbinska-Rudenko A., Scherbakova V.
Legal problems in the taxation of industrial buildings with tax on real estate 100

Gluh M., Anisimova M.
Foreign experience in regulatory regulation of financial services markets 108

Novitskaya N., Petryk V., Kudiko V.
Misinformation as a means of waging an information war between the Russian Federation and Ukraine 118

Punda O., Arziantseva D., Luchkovska S.
The concept of financial responsibility and the application of voluntary income disclosure programs (tax amnesty) 131

Commercial law; economic procedural law

Anistratenko J. I., Luko J. V.
Legal regulation of termination of business entities 142

Criminal law and criminology; Penal law

Bodunova O.
Criminological characteristics of a person committing criminal offenses in the field of information technologies 151

Zabarniy M., Vitiuk D.
On socio-legal understanding of criminological analysis of crime 160

Kurylych M.
Alternative ways of resolving criminal conflicts: theoretical and legal bases 167

Lopashchuk D. I.
State of the doctrinal study of the problem of criminal law protection of foreign economic activity 175

Topchiy V., Zadereiko S.
Characteristics of a person committing corruption criminal offenses 183

Chaikovskyi D.
Criminological aspects of crime prevention related to the use of non-cash assets (cryptocurrency) 192

Criminal procedure and criminalistics; forensic examination; operational-search activity

Borodiy I., Topchiy V.
Legal nature and content of the right to protection of participants in criminal proceedings 200

Didkovska G., Il'chenko S.
Problems of criminal proceedings for certain mercenary criminal offenses during military aggression 207

Kuzmenko O., Sichko N.
Methods of investigating collaboration activities 215

Lazebny A.
The importance of dactyloscopy in criminal science at the present stage 222